Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
NIILO JÄÄSKINEN
της 18ης Οκτωβρίου 2012 [1]

Υπόθεση C-460/09 P

Inalca SpA – Industria Alimentari Carni,
Cremonini SpA
κατά

Ευρωπαϊκής Επιτροπής

«Αίτηση αναιρέσεως — Εξωσυμβατική ευθύνη της Ένωσης — Προθεσμία παραγραφής — Έναρξη»

I – Εισαγωγή

1. Με την αίτησή τους αναιρέσεως, η Inalca SpA – Industria Alimentari Carni (στο εξής: Inalca) και η Cremonini SpA (στο εξής: Cremonini) ζητούν την αναίρεση της διατάξεως του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων [νυν Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης] της 4ης Σεπτεμβρίου 2009, Τ-174/06, Inalca και Cremonini κατά Επιτροπής (στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη), με την οποία το νυν Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την αγωγή τους με αίτημα την αποκατάσταση της ζημίας που ισχυρίζονται ότι υπέστησαν κατόπιν της κοινοποιήσεως εκ μέρους της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στις ιταλικές αρχές, στις 6 Ιουλίου 1998, δυσμενών για αυτές πορισμάτων έρευνας (στο εξής: έγγραφο της Επιτροπής της 6ης Ιουλίου 1998) [2].

2. Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι οι αναιρεσείουσες Inalca και Cremonini ισχυρίζονται, χωρίς να αντικρουσθούν επ' αυτού από την Επιτροπή, ότι έχουν απαλλαγεί από κάθε κατηγορία κατόπιν εθνικών διαδικασιών οι οποίες κινήθηκαν μετά από το εν λόγω έγγραφο της Επιτροπής. Ως εκ τούτου, το 2006, η Επιτροπή τερμάτισε τη διαδικασία ανακτήσεως κατά των αναιρεσειουσών όσον αφορά τα στοιχεία που αναφέρονται στο έγγραφο της Επιτροπής της 6ης Ιουλίου 1998.

3. Στο πλαίσιο της παρούσας υποθέσεως, το Δικαστήριο καλείται ιδίως να αποφανθεί επί της προθεσμίας παραγραφής της αξιώσεως αποζημιώσεως λόγω εξωσυμβατικής ευθύνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, ειδικότερα, επί των κριτηρίων που καθορίζουν την αφετηρία της εν λόγω προθεσμίας στην υπό κρίση υπόθεση.

II – Τα πραγματικά περιστατικά και οι εθνικές και κοινοτικές διαδικασίες

4. Οι αναιρεσείουσες Inalca και Cremonini είναι μέλη ενός ομίλου εταιριών που δραστηριοποιείται στον τομέα της παραγωγής και διανομής προϊόντων εστίασης καθώς και στον τομέα της εστίασης.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — Την εν λόγω έρευνα διεξήγαγε μονάδα συντονισμού για την καταπολέμηση της απάτης (UCLAF) της Επιτροπής προκειμένου να εξακριβώσει τη νομιμότητα ορισμένων επιστροφών κατά την εξαγωγή βοείου κρέατος προς την Ιορδανία.

5. Κατόπιν έρευνας που διεξήχθη στην Ιορδανία τον Φεβρουάριο και τον Μάρτιο του 1998, στο πλαίσιο του καθεστώτος των επιστροφών κατά την εξαγωγή για τα γεωργικά προϊόντα, η Επιτροπή πληροφόρησε τις ιταλικές αρχές, με έγγραφο της 6ης Ιουλίου 1998, ότι, επί συνόλου 37 978 τόνων βοείου κρέατος που εξήχθησαν εκτός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας χωρίς καμία τελωνειακή διασάφηση περί διαθέσεως στην αγορά της Ιορδανίας, οι 2 272 τόνοι προέρχονταν από την Ιταλία. Με το έγγραφο εκείνο, η Επιτροπή κάλεσε τις ιταλικές αρχές να αναζητήσουν τον εξαγωγέα για να κινήσουν τις διαδικασίες ανακτήσεως των επιστροφών κατά την εξαγωγή και, εφόσον αποδεικνυόταν συνέργεια, να ασκήσουν ποινική δίωξη.

6. Με έγγραφα της 15ης Ιανουαρίου 1999, η αρμόδια ιταλική διοίκηση κοινοποίησε στην Inalca και στην Cremonini τις αποφάσεις περί ανακτήσεως των σχετικών με τις επίδικες εξαγωγές επιστροφών (στο εξής: αποφάσεις ανακτήσεως της 15ης Ιανουαρίου 1999)[3]. Οι αναιρεσείουσες άσκησαν διοικητικές προσφυγές κατά των εν λόγω αποφάσεων, οι οποίες απορρίφθηκαν με αποφάσεις της 7ης Μαρτίου 2000.

7. Τα αποτελέσματα της έρευνας της Επιτροπής κοινοποιήθηκαν στις 16 Φεβρουαρίου 1999 από τις ιταλικές αρχές στην αρμόδια ιταλική δικαστική αρχή, οπότε και κινήθηκε ποινική διαδικασία κατά των νόμιμων εκπροσώπων των αναιρεσειουσών.

8. Στις 30 Νοεμβρίου 1999, οι αναιρεσείουσες συνέστησαν δύο εγγυήσεις με ασφαλιστήρια σύμβαση («polizze fideiussorie») προκειμένου να επιτύχουν την αναστολή της διαδικασίας ανακτήσεως των επιστρεπτέων ποσών.

9. Η καταγγελία βάσει της οποίας κινήθηκε η ποινική ανακριτική διαδικασία τέθηκε στο αρχείο στις 18 Δεκεμβρίου 2002. Με απόφαση πολιτικού δικαστηρίου της 16ης Ιανουαρίου 2004 διαπιστώθηκε ότι οι αιτιάσεις που διατυπώθηκαν κατά της Inalca, προς στήριξη της αποφάσεως ανακτήσεως της 15ης Ιανουαρίου 1999, ήσαν αβάσιμες και ότι η Inalca δεν όφειλε το ποσό του οποίου ζητήθηκε η ανάκτηση. Με απόφαση πολιτικού δικαστηρίου της 27ης Απριλίου 2005, έγιναν παρόμοιες διαπιστώσεις υπέρ της Cremonini.

10. Με έγγραφα της 22ας και 23ης Μαρτίου 2004 αντιστοίχως, οι ιταλικές αρχές δέχθηκαν την αίτηση της Inalca περί ανακλήσεως της αποφάσεως ανακτήσεως της 15ης Ιανουαρίου 1999 που την αφορούσε και αποδεσμεύτηκε η εγγύηση που είχε συσταθεί. Ομοίως, με έγγραφα της 22ας και 23ης Δεκεμβρίου 2004, η αίτηση της Cremonini περί ανακλήσεως της αποφάσεως ανακτήσεως της 15ης Ιανουαρίου 1999 που την αφορούσε έγινε δεκτή και αποδεσμεύτηκε η εγγύηση που είχε συσταθεί.

11. Με έγγραφο της 27ης Ιανουαρίου 2005, η Inalca ζήτησε από την Επιτροπή την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη από την έρευνα της Επιτροπής και από το πόρισμα που κοινοποίησε η τελευταία στις ιταλικές αρχές. Με έγγραφο της 15ης Απριλίου 2005, η Επιτροπή[4] πληροφόρησε την Inalca ότι αδυνατούσε να ικανοποιήσει το αίτημα αποζημιώσεως διότι οποιαδήποτε τυχόν αξίωση προς αποζημίωση είχε εν πάση περιπτώσει παραγραφεί δυνάμει του άρθρου 46 του Οργανισμού του Δικαστηρίου.

3 — Οι εν λόγω αποφάσεις παραθέτουν το άρθρο 8 του κανονισμού (ΕΟΚ) 729/70 του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 1970, περί χρηματοδοτήσεως της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/005, σ. 93), η παράγραφος 1 του οποίου έχει ως εξής: «[τ]α κράτη μέλη λαμβάνουν, σύμφωνα με τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις, τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να: [...] - εξασφαλίσουν την πραγματοποίηση και την κανονικότητα των χρηματοδοτουμένων από το Ταμείο πράξεων, [...] - προλάβουν και διώξουν ανωμαλίες, [και] - ανακτήσουν τα απολεσθέντα εξ αιτίας ανωμαλιών ή αμελειών ποσά». Κατά το δεύτερο εδάφιο της ίδιας παραγράφου του εν λόγω άρθρου, τα κράτη μέλη ενημερώνουν την Επιτροπή για τα ληφθέντα μέτρα προς τον σκοπό αυτό και ιδίως για την πορεία των διοικητικών και δικαστικών διαδικασιών.

4 — Το εν λόγω έγγραφο απεστάλη από τον γενικό διευθυντή της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF), η οποία διαδέχθηκε την UCLAF.

12. Με την απόφαση 2006/678/ΕΚ της 3ης Οκτωβρίου 2006[5] (στο εξής: απόφαση της Επιτροπής της 3ης Οκτωβρίου 2006), η Επιτροπή διέγραψε τις κοινοποιηθείσες στην Ιταλική Δημοκρατία παρατυπίες στις επιστροφές κατά την εξαγωγή βοείου κρέατος προς την Ιορδανία από τον κατάλογο κοινοποιήσεων που προβλέπεται στα άρθρα 3 και 5 του κανονισμού (ΕΟΚ) 595/91 του Συμβουλίου, της 4ης Μαρτίου 1991, περί των ανωμαλιών και της ανακτήσεως των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών στα πλαίσια της χρηματοδοτήσεως της κοινής γεωργικής πολιτικής ως και της οργανώσεως ενός συστήματος πληροφορήσεως στον τομέα αυτό και περί καταργήσεως του κανονισμού (ΕΟΚ) 283/72 (ΕΕ L 67, σ. 11).

13. Με επιστολή της 9ης Μαρτίου 2006, οι αναιρεσείουσες υπέβαλαν αίτηση προς την Επιτροπή ζητώντας την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστησαν, την οποία αποτίμησαν συνολικά σε 2 861 000 ευρώ. Η Επιτροπή δεν ανταποκρίθηκε στο αίτημα αυτό.

III – Η ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου αγωγή και η αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη

14. Με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του τότε Πρωτοδικείου στις 27 Ιουνίου 2006, οι ήδη αναιρεσείουσες άσκησαν αγωγή ενώπιον του νυν Γενικού Δικαστηρίου ζητώντας να διαπιστωθεί η εξωσυμβατική ευθύνη της Κοινότητας και να υποχρεωθεί η Επιτροπή να καταβάλει αποζημίωση για τη φερόμενη ζημία που υπέστησαν, την οποία εκτίμησαν σε 2 861 000 ευρώ, καθώς και τους σχετικούς αντισταθμιστικούς τόκους και, ενδεχομένως, τόκους υπερημερίας.

15. Με χωριστό έγγραφο της 18ης Σεπτεμβρίου 2006, η Επιτροπή προέβαλε ένσταση απαραδέκτου βάσει του άρθρου 114, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, προβάλλοντας ότι η αγωγή ήταν απαράδεκτη λόγω παραγραφής βάσει του άρθρου 46 του Οργανισμού του Δικαστηρίου.

16. Όσον αφορά το παραδεκτό της αγωγής, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε, στη σκέψη 46 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, ότι η προθεσμία παραγραφής της αγωγής αποζημιώσεως λόγω εξωσυμβατικής ευθύνης της Κοινότητας αρχίζει να τρέχει εφόσον πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται η υποχρέωση αποκαταστάσεως της ζημίας, ιδίως από τη στιγμή που η προς αποκατάσταση ζημία συγκεκριμενοποιήθηκε. Στη σκέψη 47 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι στις περιπτώσεις που η ευθύνη της Κοινότητας απορρέει από κανονιστική πράξη, η προθεσμία παραγραφής αρχίζει να τρέχει όταν επέλθουν τα ζημιογόνα αποτελέσματα της πράξεως αυτής. Διευκρίνισε ότι σε διαφορές οφειλόμενες, όπως εν προκειμένω, σε ατομικές πράξεις η προθεσμία αυτή αρχίζει να τρέχει μόνον από τη στιγμή που επήλθε η ζημία. Το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε, στη σκέψη 49 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, ότι ο επακριβής χρόνος κατά τον οποίο πράγματι επήλθαν τα ζημιογόνα αποτελέσματα έναντι των εναγουσών έπρεπε να προσδιοριστεί εξετάζοντας διαδοχικά τις υλικές ζημίες και την ηθική βλάβη, την αποκατάσταση και ικανοποίηση των οποίων ζητούσαν οι ενάγουσες.

17. Όσον αφορά την υλική ζημία, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε, πρώτον, στη σκέψη 51 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, ότι η ζημία από τη σύσταση εγγυήσεως σε ασφαλιστική εταιρία επήλθε με βεβαιότητα στις 30 Νοεμβρίου 1999, ημερομηνία κατά την οποία οι πρωτοδίκως ενάγουσες συνήψαν τα εν λόγω ασφαλιστήρια, απορρίπτοντας έτσι το επιχείρημα των εναγουσών ότι τα ζημιογόνα αποτελέσματα του επίμαχου εγγράφου επήλθαν με βεβαιότητα κατά την έκδοση της αποφάσεως της Επιτροπής της 3ης Οκτωβρίου 2006. Το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε όμως, στις

5 — Απόφαση της Επιτροπής σχετικά με τις δημοσιονομικές συνέπειες, στο πλαίσιο της εκκαθαρίσεως των δαπανών που χρηματοδοτεί το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων, Τμήμα Εγγυήσεων, σε ορισμένες υποθέσεις παρατυπιών εκ μέρους επιχειρηματιών (ΕΕ L 278, σ. 24) (συγκεκριμένα στη σ. 31).

σκέψεις 59 και 64 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, ότι η ζημία που συνίστατο στα έξοδα συστάσεως των ασφαλιστηρίων εγγυήσεως είχε διαρκή χαρακτήρα και ότι η αγωγή προς αποκατάσταση της ζημίας αυτής ήταν παραδεκτή όσον αφορά τις συμβάσεις που ανανεώθηκαν μετά τις 27 Ιουνίου 2001.

18. Όσον αφορά, στη συνέχεια, τη δαπάνη για τις υπηρεσίες νομικής αρωγής και νομικών συμβουλών, καθώς και τα έξοδα προσωπικού για τη διαχείριση των συγκεκριμένων φακέλων, το Γενικό Δικαστήριο δέχθηκε, στις σκέψεις 71 και 73 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, ότι οι ζημίες από τις δαπάνες αυτές είχαν στιγμιαίο χαρακτήρα και ότι, επομένως, η αξίωση αποζημιώσεως κατά το μέρος που αφορούσε τις ζημίες αυτές είχε παραγραφεί.

19. Τέλος, όσον αφορά το αίτημα αποκαταστάσεως της ζημίας που φέρεται να υπέστησαν οι ενάγουσες υπό τη μορφή απώλειας κερδών λόγω της μειώσεως των οικονομικών δυνατοτήτων τους που προήλθε από την καταβολή ασφαλίστρων για τη σύσταση των ασφαλιστικών εγγυήσεων και από τη δαπάνη νομικής αρωγής και νομικών συμβουλών καθώς και από τα έξοδα προσωπικού, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, στη σκέψη 74 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, ότι το αίτημα των αναιρεσειουσών δεν ήταν επαρκώς σαφές και έπρεπε να απορριφθεί ως απαράδεκτο.

20. Όσον αφορά την ηθική βλάβη, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, στη σκέψη 77 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, ότι η σχετική αξίωση είχε παραγραφεί, στον βαθμό που η φερόμενη ζημία επήλθε όταν κινήθηκαν οι διαδικασίες αυτές, το 1999 και το 2000, δηλαδή πέντε και πλέον έτη πριν από την άσκηση της αγωγής. Απέρριψε, στη σκέψη 78 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, το επιχείρημα των εναγουσών ότι η εν λόγω ζημία είχε διαρκή χαρακτήρα και διήρκεσε μέχρι την έκδοση της αποφάσεως της 27ης Απριλίου 2005 και πρόσθεσε, στη σκέψη 79 της ίδιας διατάξεως, ότι, εν πάση περιπτώσει, οι ενάγουσες προέβαλαν μόνο την προσβολή της εμπορικής φήμης τους, χωρίς να προσκομίσουν σχετικώς οποιοδήποτε στοιχείο. Το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε, στη σκέψη 81 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, ότι η αγωγή είναι παραδεκτή μόνο ως προς το αίτημα αποζημιώσεως για τη ζημία που προήλθε από την καταβολή των ασφαλίστρων για τη σύσταση εγγυήσεως μετά τις 27 Ιουνίου 2001.

21. Επί της ουσίας, το Γενικό Δικαστήριο, αφού υπενθύμισε την πάγια νομολογία βάσει της οποίας η θεμελίωση της εξωσυμβατικής ευθύνης της Κοινότητας, κατά την έννοια του άρθρου 288, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, εξαρτάται από την συνδρομή ενός συνόλου προϋποθέσεων, δηλαδή από τον παράνομο χαρακτήρα της προσαπτόμενης στο θεσμικό όργανο συμπεριφοράς, από το υποστατό της ζημίας και από την ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της προβαλλόμενης συμπεριφοράς και της προβαλλόμενης ζημίας, διευκρίνισε, στη σκέψη 85 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, ότι, εφόσον δεν πληρούνταν μία από τις τρεις προϋποθέσεις για τη θεμελίωση της ευθύνης της Κοινότητας, οι αξιώσεις αποζημιώσεως έπρεπε να απορριφθούν, χωρίς να είναι απαραίτητο να εξεταστεί αν πληρούνταν οι δύο άλλες προϋποθέσεις.

22. Στη σκέψη 90 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, το νυν Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, χωρίς να είναι απαραίτητο να αποφανθεί επί του ζητήματος του καταλογιστού στην Κοινότητα της ζημίας που προκλήθηκε από τις αποφάσεις ανακτήσεως της 15ης Ιανουαρίου 1999, η ζημία που προήλθε από τη σύσταση των ασφαλιστικών εγγυήσεων δεν είχε προκληθεί ευθέως από το έγγραφο της Επιτροπής της 6ης Ιουλίου 1998.

23. Κατόπιν των ανωτέρω, το νυν Γενικό Δικαστήριο έκρινε, στη σκέψη 94 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, ότι το παραδεκτό μέρος της αγωγής αποζημιώσεως που άσκησαν οι ενάγουσες έπρεπε να απορριφθεί ως προδήλως στερούμενο νομικού ερείσματος.

IV – Η αίτηση αναιρέσεως και η αντίθετη αναίρεση

24. Με την αίτησή τους αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες ζητούν από το Δικαστήριο να αναιρέσει την προσβαλλόμενη διάταξη και να αναπέμψει την υπόθεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, καθώς και να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα της παρούσας διαδικασίας και της διαδικασίας στην υπόθεση T-174/06. Προς στήριξη της αναιρέσεώς τους, οι αναιρεσείουσες προβάλλουν επτά λόγους αναιρέσεως.

25. Με το υπόμνημά της αντικρούσεως, η Επιτροπή απαντά στους επτά αυτούς λόγους αναιρέσεως.

26. Περαιτέρω, η Επιτροπή ασκεί αντίθετη αναίρεση αντλούμενη από πλάνη περί το δίκαιο και ζητεί ιδίως από το Δικαστήριο να αναιρέσει την προσβαλλόμενη διάταξη στον βαθμό που κηρύσσει εν μέρει παραδεκτή την πρωτοδίκως ασκηθείσα αγωγή και να αποφανθεί στη συνέχεια επί της διαφοράς απορρίπτοντας την αγωγή ως απαράδεκτη στο σύνολό της, καθώς και, εν πάση περιπτώσει, να καταδικάσει τις αναιρεσείουσες στα δικαστικά έξοδα και των δύο βαθμών δικαιοδοσίας.

V – Ανάλυση

27. Η αντίθετη αίτηση αναιρέσεως της Επιτροπής θα εξεταστεί πρώτη λόγω της αποφασιστικής σημασίας της.

Επί της αντίθετης αιτήσεως αναιρέσεως της Επιτροπής

1. Επιχειρήματα της Επιτροπής

28. Με την αντίθετη αίτησή της αναιρέσεως, η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει τη νομολογία του όσον αφορά την ημερομηνία από την οποία αρχίζει να τρέχει η προθεσμία παραγραφής των αξιώσεων αποζημιώσεως σε υποθέσεις που δεν αφορούν ευθύνη από κανονιστική πράξη.

29. Η Επιτροπή προβάλλει κυρίως ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας, στις σκέψεις 46 και 47 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, ότι η ημερομηνία από την οποία αρχίζει να τρέχει η προθεσμία παραγραφής εν προκειμένω είναι η ημερομηνία κατά την οποία επήλθαν τα ζημιογόνα γεγονότα. Υπενθυμίζει ότι στην περίπτωση της ευθύνης της Ένωσης που απορρέει από κανονιστική πράξη ισχύει ειδικό καθεστώς. Το ειδικό αυτό καθεστώς εξηγείται από την ιδιαιτερότητα της ζημίας που πηγάζει από κανονιστική πράξη τα αποτελέσματα της οποίας επέρχονται μεταγενέστερα όσον αφορά τους ιδιώτες, αλλά δεν έχει εφαρμογή σε άλλες περιπτώσεις όπου η ευθύνη απορρέει από υλικές πράξεις ή πραγματικά περιστατικά.

30. Επικουρικώς, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας, στη σκέψη 47 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, ότι η αγωγή αποζημιώσεως της οποίας επιλήφθηκε αφορούσε διαφορά οφειλόμενη σε ατομικές πράξεις κατά την έννοια της αποφάσεως Holcim (Deutschland) κατά Επιτροπής[6], ενώ δεν επρόκειτο για ατομική πράξη που παράγει δεσμευτικά αποτελέσματα έναντι του αποδέκτη της.

6 — Απόφαση της 19ης Απριλίου 2007, C-282/05 P (Συλλογή 2007, σ. I-2941, σκέψη 29).

31. Όλως επικουρικώς, εν προκειμένω, η Επιτροπή εκτιμά ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο τροποποιώντας αυθαίρετα τα κριτήρια που διατυπώθηκαν στην προπαρατεθείσα απόφαση Holcim (Deutschland) κατά Επιτροπής. Η Επιτροπή θεωρεί ότι, εν προκειμένω, η προθεσμία παραγραφής αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία του ζημιογόνου γεγονότος, δηλαδή από τις 6 Ιουλίου 1998, ημερομηνία του εγγράφου της Επιτροπής, ειδάλλως, το αργότερο, από την ημερομηνία κατά την οποία έλαβαν γνώση του εν λόγω εγγράφου οι αναιρεσείουσες, δηλαδή μέσω των αποφάσεων ανακτήσεως της 15ης Ιανουαρίου 1999[7].

32. Εξάλλου, όταν οι προβαλλόμενες ζημίες έχουν διαρκή χαρακτήρα, η Επιτροπή παρατηρεί ότι, στην πράξη, το δικαίωμα ασκήσεως αγωγής αποζημιώσεως λόγω αστικής ευθύνης του Δημοσίου μπορεί να παραμείνει ενεργό, έστω και για μερική αποζημίωση, για μεγάλο χρονικό διάστημα, μέχρι την παρέλευση πέντε ετών από τη στιγμή που ο ενάγων ζητεί την αποκατάσταση των τελευταίων βλαπτικών συνεπειών της πράξεως που αποτελεί το αντικείμενο της αιτιάσεως. Η προθεσμία της παραγραφής δεν λειτουργεί πλέον ως εμπόδιο για την άσκηση της αγωγής, αλλά περιορίζει απλώς το δυνάμενο να καταβληθεί ποσό ως αποκατάσταση της προκληθείσας πέντε έτη πριν από την άσκηση της αγωγής ζημίας.

33. Οι αναιρεσείουσες ζητούν να απορριφθεί η αντίθετη αίτηση αναιρέσεως της Επιτροπής.

2. Ανάλυση

34. Στο πλαίσιο της αντίθετης αιτήσεως αναιρέσεως, το Δικαστήριο καλείται να εξακριβώσει αν ορθώς το νυν Γενικό Δικαστήριο υπολόγισε την έναρξη της προθεσμίας παραγραφής από το χρονικό σημείο που δέχθηκε η αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη.

35. Όσον αφορά την αφετηρία της προθεσμίας παραγραφής, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 46 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «[ο]ι αξιώσεις κατά της Ένωσης στο πεδίο της εξωσυμβατικής ευθύνης παραγράφονται μετά πέντε έτη από της επελεύσεως του ζημιογόνου γεγονότος».

36. Η αφετηρία της προθεσμίας παραγραφής των πέντε ετών έχει διευκρινιστεί από τη νομολογία περιπτωσιολογικώς. Επομένως, όταν πρόκειται για περιπτώσεις στις οποίες η ευθύνη της Ένωσης απορρέει από κανονιστική πράξη, η εν λόγω προθεσμία παραγραφής δεν μπορεί να αρχίσει πριν επέλθουν τα ζημιογόνα αποτελέσματα αυτής της πράξεως, πριν δηλαδή οι ενδιαφερόμενοι υποστούν βέβαιη ζημία[8]. Σε περίπτωση διαφορών οφειλόμενων σε ατομικές πράξεις, η προθεσμία παραγραφής αρχίζει να τρέχει εφόσον η απόφαση έχει παραγάγει αποτελέσματα έναντι των ενδιαφερομένων[9]. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις, η εν λόγω προθεσμία δεν μπορεί να αρχίσει να τρέχει πριν πληρωθούν όλες οι προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται η υποχρέωση αποζημιώσεως και, ιδίως, πριν συγκεκριμενοποιηθεί η προς αποκατάσταση ζημία[10].

7 — Στο σημείο 16 του υπομνήματος αντικρούσεως και της αντίθετης αιτήσεώς της αναιρέσεως, η Επιτροπή αναφέρεται στη 15η Ιουλίου 1999. Θεωρώ, ωστόσο, ότι πρόκειται προφανώς για lapsus calami (σφάλμα γραφίδος) και ότι το ορθό πρέπει να είναι «15 Ιανουαρίου 1999», όπως στα υπόλοιπα σημεία του εν λόγω εγγράφου.

8 — Βλ., συναφώς, αποφάσεις της 13ης Νοεμβρίου 1984, 256/80, 257/80, 265/80, 267/80, 5/81, 51/81 και 282/82, Birra Wührer κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (Συλλογή 1984, σ. 3693, σκέψη 15), και της 17ης Ιουλίου 2008, C-51/05 P, Επιτροπή κατά Cantina sociale di Dolianova κ.λπ. (Συλλογή 2008, σ. I-5341, σκέψη 54).

9 — Βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Holcim (Deutschland) κατά Επιτροπής (σκέψη 30).

10 — Βλ. διατάξεις του Πρωτοδικείου της 4ης Αυγούστου 1999, T-106/98, Fratelli Murri κατά Επιτροπής (Συλλογή 1999, σ. II-2553, σκέψη 25), της 14ης Σεπτεμβρίου 2005, T-140/04, Ehcon κατά Επιτροπής (Συλλογή 2005, σ. II-3287, σκέψη 53), καθώς και απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 28ης Σεπτεμβρίου 2010, T-247/08, C-Content κατά Επιτροπής (σκέψη 53). Αντιθέτως, η παρέλευση της εν λόγω προθεσμίας δεν θίγεται από την καθημερινή απώλεια τόκων επί του ποσού της ζημίας. Συγκεκριμένα, εφόσον οι τόκοι υπολογίζονται επί του ύψους της ζημίας κατά την ημερομηνία της συγκεκριμενοποιήσεώς της, σκοπούν μόνο στο να επιτευχθεί πλήρης αποζημίωση της προκληθείσας ζημίας και δεν πρέπει να συγχέονται με το γεγονός που θεμελιώνει την αγωγή, κατά την έννοια του άρθρου 46 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, από το οποίο άρχισε να τρέχει ο χρόνος παραγραφής (βλ. σκέψη 28 της προπαρατεθείσας διατάξεως Fratelli Murri κατά Επιτροπής).

37. Επιβάλλεται να γίνουν δύο παρατηρήσεις όσον αφορά, αφενός, τον λεπτομερή τρόπο υπολογισμού της προθεσμίας παραγραφής και, αφετέρου, το ακριβές σημείο ενάρξεώς της.

38. Πρώτον, όσον αφορά τον λεπτομερή τρόπο υπολογισμού της προθεσμίας παραγραφής, παρατηρείται ότι, με την αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη, το Γενικό Δικαστήριο λαμβάνει ως βάση ότι η κρίσιμη ημερομηνία για να αναλυθεί το ζήτημα κατά πόσον το αίτημα αποζημιώσεως έχει παραγραφεί προσδιορίζεται αναλόγως της ημερομηνίας της ενώπιόν του καταθέσεως της αγωγής. Κατά την προσέγγιση αυτή, η ημερομηνία που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι η ημερομηνία που προηγείται κατά πέντε έτη της ημερομηνίας ασκήσεως της εν λόγω αγωγής. Δεδομένου ότι η αγωγή ασκήθηκε στις 27 Ιουνίου 2006, το νυν Γενικό Δικαστήριο δέχθηκε ως αφετηρία της προθεσμίας παραγραφής την 27η Ιουνίου 2001.

39. Εν προκειμένω, μια τέτοια προσέγγιση που στηρίζεται σε «αντεστραμμένη χρονολογική σειρά» ενδέχεται να ενέχει συναφώς κινδύνους. Πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 46 του Οργανισμού του Δικαστηρίου προβλέπει, αντιθέτως, την κανονική χρονολογική σειρά, ορίζοντας την αφετηρία της περιόδου παραγραφής σε σχέση με την ημερομηνία επελεύσεως του ζημιογόνου γεγονότος [11].

40. Επομένως, πρέπει να προσδιοριστεί η καταλογιστέα πράξη ή το καταλογιστέο σε θεσμικό όργανο της Ένωσης γεγονός το οποίο ενδέχεται να αποτελεί το σημείο ενάρξεως της προθεσμίας παραγραφής. Επ' αυτού, πρέπει να σημειωθούν τα ακόλουθα.

41. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι εν προκειμένω η προθεσμία παραγραφής αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία επελεύσεως του ζημιογόνου γεγονότος, δηλαδή από το έγγραφο της Επιτροπής της 6ης Ιουλίου 1998 ή, εν πάση περιπτώσει, από την ημερομηνία κατά την οποία οι αναιρεσείουσες έλαβαν γνώση του εγγράφου αυτού, δηλαδή από την ημερομηνία των αποφάσεων ανακτήσεως της 15ης Ιανουαρίου 1999.

42. Κατά την έκθεση των αποδεδειγμένων πραγματικών περιστατικών από το νυν Γενικό Δικαστήριο, η ημερομηνία του εγγράφου της Επιτροπής της 6ης Ιουλίου 1998 αντιστοιχεί προφανώς στην ημερομηνία κατά την οποία η Επιτροπή ενήργησε για πρώτη φορά στην υπόθεση αυτή.

43. Το ζημιογόνο γεγονός, εάν υποτεθεί ότι επήλθε, μπορεί πράγματι να συνδεθεί με το έγγραφο της Επιτροπής της 6ης Ιουλίου 1998. Πάντως, δεν πρόκειται ούτε για κανονιστική πράξη ούτε για ατομική πράξη ούτε, εξάλλου, για πράξη δεκτική προσβολής. Το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να αναλύσει το είδος αυτό εγγράφων στην υπόθεση Nutral κατά Επιτροπής [12]. Διευκρίνισε ότι πρόκειται για μια ειδική μορφή συνεργασίας μεταξύ της Επιτροπής και του κράτους μέλους. Μπορεί να χαρακτηριστεί ως απλή σύσταση της Επιτροπής προς το κράτος μέλος η οποία επάγεται συγκεκριμένες υποχρεώσεις των ενδιαφερομένων οικονομικών επιχειρηματιών, εξατομικευμένων με την έκδοση εθνικής αποφάσεως.

44. Έτσι, μολονότι το έγγραφο της Επιτροπής της 6ης Ιουλίου 1998 προκάλεσε τις ζημίες που προβάλλουν οι αναιρεσείουσες, γεγονός παραμένει ότι, ενόψει της ατελούς φύσεως και του χαρακτήρα του εγγράφου αυτού, ενδέχεται η προθεσμία παραγραφής να μην άρχισε να τρέχει, εν προκειμένω, από το έγγραφο αυτό. Το εν λόγω έγγραφο έπρεπε οπωσδήποτε να έχει συγκεκριμενοποιηθεί και εξατομικευθεί από άλλα μέτρα, δηλαδή, εν προκειμένω, από τις αποφάσεις ανακτήσεως της 15ης Ιανουαρίου 1999. Οι εν λόγω αποφάσεις συγκεκριμενοποίησαν επομένως την

11 — Πρέπει να γίνει διάκριση της περιπτώσεως αυτής από εκείνη της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση του Πρωτοδικείου της 11ης Ιανουαρίου 2002, T-174/00, Biret International κατά Συμβουλίου (Συλλογή 2002, σ. II-17, σκέψη 41). Συγκεκριμένα, στην υπόθεση εκείνη οι φερόμενες ως ζημιογόνες για την ενάγουσα επιπτώσεις οφείλονταν στην επιβολή και διατήρηση σε ισχύ εμπορικού αποκλεισμού που είχε αποφασίσει η Κοινότητα. Στην περίπτωση εκείνη, το τότε Πρωτοδικείο διευκρίνισε ότι, όταν η ζημία δεν προκληθεί στιγμιαία, αλλά συνεχίζεται καθημερινώς κατά τη διάρκεια ορισμένης περιόδου, λόγω της διατηρήσεως σε ισχύ μιας παράνομης πράξεως, η παραγραφή του άρθρου 46 του Οργανισμού του Δικαστηρίου εφαρμόζεται, σε σχέση με την ημερομηνία της πράξεως με την οποία διεκόπη η παραγραφή, για την περίοδο που προηγείται πλέον των πέντε ετών από την ημερομηνία αυτή, χωρίς να επηρεάζει τα δικαιώματα που γεννήθηκαν κατά τη διάρκεια των μεταγενέστερων περιόδων. Εν προκειμένω όμως δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι συντρέχει τέτοια περίπτωση.

12 — Απόφαση της 23ης Νοεμβρίου 1995, C-476/93 P (Συλλογή 1995, σ. I-4125, σκέψη 30).

ενδεχόμενη ζημία ορίζοντας την υποχρέωση επιστροφής και εξατομικεύοντας τις αναιρεσείουσες. Από την παραλαβή των εν λόγω αποφάσεων, οι αναιρεσείουσες ήσαν πλήρως ενήμερες για την κατάσταση και για τις ενδεχόμενες οικονομικές επιπτώσεις. Οι ζημιογόνες επιπτώσεις του εγγράφου της Επιτροπής της 6ης Ιουλίου 1998 επήλθαν όμως μόνο μετά τη μεταβολή της νομικής θέσεως των αναιρεσειουσών κατόπιν της παραλαβής των εθνικών αποφάσεων ανακτήσεως της 15ης Ιανουαρίου 1999. Έτσι, εν προκειμένω, ως αφετηρία της προθεσμίας παραγραφής πρέπει να γίνει δεκτή η ημερομηνία παραλαβής των αποφάσεων ανακτήσεως της 15ης Ιανουαρίου 1999 όσον αφορά τη στοιχειοθέτηση της ευθύνης της Ένωσης.

45. Με βάση τα ανωτέρω, η προθεσμία παραγραφής, η οποία άρχισε να τρέχει τον Ιανουάριο του 1999, έληξε πέντε χρόνια αργότερα, δηλαδή τον Ιανουάριο του 2004. Σκοπός της προθεσμίας αυτής είναι να ορίσει εκ των προτέρων το χρονικό διάστημα κατά το οποίο μπορεί να ασκηθεί αγωγή αποζημιώσεως κατά της Ένωσης. Οποιοσδήποτε είχε την πρόθεση να ασκήσει αγωγή αποζημιώσεως κατά της Ένωσης λόγω του εγγράφου της Επιτροπής της 6ης Ιουλίου 1998, κατόπιν του οποίου οι ιταλικές αρχές εξέδωσαν τις αποφάσεις ανακτήσεως της 15ης Ιανουαρίου 1999, έπρεπε να το πράξει κατά την περίοδο των πέντε ετών μετά την παραλαβή των εν λόγω αποφάσεων της 15ης Ιανουαρίου 1999. Ο μόνος αποτελεσματικός τρόπος διακοπής της προθεσμίας αυτής ήταν η άσκηση αγωγής. Συγκεκριμένα το άρθρο 340 ΣΛΕΕ δεν αποτελεί εμπόδιο στην ενώπιον του Δικαστηρίου άσκηση αγωγής με αίτημα να διαπιστωθεί καταρχήν η ευθύνη της Ένωσης λόγω ζημιών που επίκεινται και μπορούν να προβλεφθούν με αρκετή βεβαιότητα, ακόμη και αν δεν έχει καταστεί δυνατός ο ακριβής υπολογισμός τους[13].

46. Συνεπώς, ως αφετηρία της προθεσμίας παραγραφής πρέπει να οριστεί, εν προκειμένω, η ημερομηνία κατά την οποία οι αναιρεσείουσες έλαβαν γνώση των αντίστοιχων αποφάσεων ανακτήσεως.

47. Εν προκειμένω, όπως έχω ήδη επισημάνει, η προθεσμία παραγραφής των πέντε ετών, η οποία άρχισε να τρέχει τον Ιανουάριο του 1999 κατά την παραλαβή των αποφάσεων ανακτήσεως της 15ης Ιανουαρίου 1999, έληξε τον Ιανουάριο του 2004. Συνεπώς, η αγωγή που ασκήθηκε στις 27 Ιουνίου 2006 ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου πρέπει να θεωρηθεί εκπρόθεσμη.

48. Πρέπει επομένως να γίνει δεκτή κατά τούτο η αντίθετη αίτηση αναιρέσεως της Επιτροπής, απορρίπτοντας τους λοιπούς λόγους, εφόσον το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας, στις σκέψεις 46 και 47 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, ότι, στη συγκεκριμένη περίπτωση, η προθεσμία παραγραφής άρχισε να τρέχει μόνον όταν επήλθε πράγματι η ζημία κατόπιν του εγγράφου της Επιτροπής της 6ης Ιουλίου 1998 και ως εκ του ότι το Γενικό Δικαστήριο χαρακτήρισε την ετήσια ανανέωση των ασφαλιστηρίων συμβάσεων εγγυήσεως ως διακριτό ζημιογόνο γεγονός, το οποίο μπορούσε να παρατείνει την προθεσμία παραγραφής.

49. Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, στη σκέψη 75 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, κρίνοντας την αγωγή εν μέρει παραδεκτή.

50. Κατόπιν των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο:

— αποφαινόμενο επί της αντίθετης αναιρέσεως, να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη στον βαθμό που κρίνει την πρωτοδίκως ασκηθείσα αγωγή εν μέρει παραδεκτή, και

— να απορρίψει την πρωτοδίκως ασκηθείσα αγωγή ως απαράδεκτη στο σύνολό της.

13 — Βλ. αποφάσεις του Δικαστηρίου της 2ας Ιουνίου 1976, 56/74 έως 60/74, Kampffmeyer κ.λπ. κατά Επιτροπής και Συμβουλίου (Συλλογή τόμος 1976, σ. 291, σκέψη 6), της 14ης Ιανουαρίου 1987, 281/84, Zuckerfabrik Bedburg κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (Συλλογή 1987, σ. 49, σκέψη 14), καθώς και διάταξη του Πρωτοδικείου της 14ης Δεκεμβρίου 2005, Τ-369/03, Arizona Chemical κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2005, σ. II-5839, σκέψη 106).

Επί των έξι πρώτων λόγων της αιτήσεως αναιρέσεως

51. Με την αίτηση αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες προβάλλουν λόγους αναιρέσεως αντλούμενους αντιστοίχως από αντιφατική αιτιολογία, από μη τήρηση της κοινοτικής νομολογίας, από παράβαση του άρθρου 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, από παραμόρφωση του περιεχομένου των επιχειρημάτων που προβλήθηκαν και από πλάνη περί το δίκαιο.

52. Στο μέτρο που προτείνω στο Δικαστήριο να δεχθεί την αντίθετη αίτηση αναιρέσεως της Επιτροπής και να απορρίψει την αγωγή ως απαράδεκτη στο σύνολό της λόγω εκπρόθεσμης ασκήσεως, παρέλκει η εξέταση, με την απόφαση, των έξι πρώτων λόγων της αιτήσεως αναιρέσεως.

53. Ως εκ τούτου, μόνον επικουρικώς και για λόγους πληρότητας θα εξετάσω τους λόγους αυτούς. Εξάλλου, στον βαθμό που ο δεύτερος, ο τρίτος και ο τέταρτος λόγος αφορούν το διαφυγόν κέρδος και την ηθική βλάβη, οι λόγοι αυτοί πρέπει να εξεταστούν από κοινού.

1. Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως

54. Ο πρώτος λόγος αναιρέσεως των αναιρεσειουσών αντλείται από τον αντιφατικό χαρακτήρα της αιτιολογήσεως και από απόκλιση από τη νομολογία των κοινοτικών δικαστηρίων όσον αφορά τη διάκριση μεταξύ του δικονομικού κριτηρίου, το οποίο αφορά την έναρξη της προθεσμίας παραγραφής, και της εξακρίβωσης της συνδρομής των προϋποθέσεων στοιχειοθετήσεως ευθύνης.

55. Κατά τις αναιρεσείουσες, κακώς το Γενικό Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη, στη σκέψη 55 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, την απόφαση της Επιτροπής της 3ης Οκτωβρίου 2006. Συγκεκριμένα, μέχρι τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως αυτής, οι αναιρεσείουσες τελούσαν σε κατάσταση νομικής αβεβαιότητας όσον αφορά την ύπαρξη και το ύψος της ζημίας, η οποία επήλθε οριστικά μόνον το 2006. Οι αναιρεσείουσες προβάλλουν ότι κακώς επίσης το νυν Γενικό Δικαστήριο στηρίχθηκε, στη σκέψη 55 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, σε σύγχυση μεταξύ του δικονομικού κριτηρίου, το οποίο αφορά την έναρξη της προθεσμίας παραγραφής, και της εξακρίβωσης της συνδρομής των προϋποθέσεων στοιχειοθετήσεως ευθύνης.

56. Κατά τις αναιρεσείουσες, το Γενικό Δικαστήριο έπρεπε να έχει δεχθεί την ημερομηνία της 3η Οκτωβρίου 2006, κατά την οποία η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση περατώσεως της διαδικασίας.

57. Οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν επομένως ότι η προθεσμία παραγραφής άρχισε να τρέχει πολύ μετά την επέλευση των ζημιών.

58. Η ανάλυση αυτή πρέπει να απορριφθεί για πολλούς λόγους.

59. Πρώτον, οι αναιρεσείουσες, όπως προκύπτει από τα δικόγραφά τους, είχαν υποστεί ζημίες πολύ πριν από την απόφαση της Επιτροπής της 3ης Οκτωβρίου 2006. Αναφέρουν, ενδεικτικά, τη σύσταση εγγυήσεως με ασφαλιστήρια σύμβαση, το 1999, και την καταβολή ασφαλίστρων στις ημερομηνίες που ορίζονται στις εν λόγω ασφαλιστήριες συμβάσεις. Συναφώς, δεν μπορεί να υποστηριχθεί βασίμως, ανεξαρτήτως της έστω αποδειχθείσας ζημίας, ότι η προθεσμία παραγραφής άρχισε να τρέχει επτά χρόνια αργότερα, ήτοι το 2006. Επομένως, ως κρίσιμη ημερομηνία δεν μπορεί να γίνει δεκτή η ημερομηνία που προτείνουν οι αναιρεσείουσες.

60. Περαιτέρω, η προθεσμία παραγραφής δεν αρχίζει να τρέχει από τη στιγμή που η πράξη που προκάλεσε τη ζημία παύει να υφίσταται στην έννομη τάξη. Αυτό υπενθύμισε το Δικαστήριο με την απόφαση Holcim (Deutschland) κατά Επιτροπής[14], σχετικά με απόφαση που ακυρώθηκε από τον δικαστή της Ένωσης, παρατηρώντας ότι, για την έναρξη της προθεσμίας παραγραφής, δεν ενδιαφέρει αν η παράνομη συμπεριφορά της Ένωσης έχει διαπιστωθεί με δικαστική απόφαση.

2. Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως

61. Οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν, όσον αφορά την παραγραφή των αιτημάτων αποζημιώσεως για δαπάνες νομικής αρωγής και νομικών συμβουλών και για τα έξοδα προσωπικού που επιβάρυναν τις αναιρεσείουσες, ότι η αιτιολογία της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως είναι προδήλως αντιφατική και ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη του την πάγια νομολογία.

62. Ο ως άνω λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί. Το Γενικό Δικαστήριο ορθώς χαρακτήρισε, στη σκέψη 71 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, τη ζημία από τις δαπάνες που κατέβαλαν οι αναιρεσείουσες για νομική αρωγή και νομικές συμβουλές καθώς και για έξοδα προσωπικού ως στιγμιαία ζημία και συνήγαγε εξ αυτού το εκπρόθεσμο της αγωγής. Οι αναιρεσείουσες συγχέουν την προθεσμία ασκήσεως αγωγής με την επέλευση της ζημίας. Εάν το Δικαστήριο συνταχθεί με την άποψή μου όσον αφορά την αφετηρία της προθεσμίας παραγραφής, η αγωγή αποζημιώσεως έπρεπε να έχει ασκηθεί το αργότερο τον Ιανουάριο του 2004, όσον αφορά και τις προαναφερθείσες ζημίες, πράγμα που δεν συνέβη[15].

3. Επί του τρίτου, του τέταρτου και του πέμπτου λόγου αναιρέσεως

63. Ο τρίτος, ο τέταρτος και ο πέμπτος λόγος αναιρέσεως αφορούν το φερόμενο διαφυγόν κέρδος και την ηθική βλάβη των αναιρεσειουσών.

64. Με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες προβάλλουν ότι το Γενικό Δικαστήριο, κρίνοντας απαράδεκτο το αίτημα περί αποκαταστάσεως της αποθετικής ζημίας που υπέστησαν οι αναιρεσείουσες, παραμόρφωσε επιχειρήματα και παρέβη το άρθρο 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου.

65. Περαιτέρω, κατά τον τέταρτο λόγο αναιρέσεως, το Γενικό Δικαστήριο απέκλινε από τη νομολογία και προσέφυγε σε προδήλως στερούμενη λογικής ακολουθίας αιτιολογία όσον αφορά την παραγραφή του αιτήματος περί ικανοποιήσεως λόγω ηθικής βλάβης.

66. Τέλος, με τον πέμπτο λόγο αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο παρέβη το άρθρο 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου και απέκλινε από τη νομολογία σε θέματα ηθικής βλάβης, και ότι η αιτιολογία του Γενικού Δικαστηρίου στερείται προδήλως λογικής ακολουθίας, καθόσον έκρινε ότι το αίτημα περί ικανοποιήσεως λόγω ηθικής βλάβης είναι, εν πάση περιπτώσει, απαράδεκτο.

67. Όσον αφορά, πρώτον, το παραδεκτό των αιτημάτων αποκαταστάσεως της φερόμενης αποθετικής ζημίας και ικανοποιήσεως λόγω ηθικής βλάβης, τα επιχειρήματα των αναιρεσειουσών δεν μπορούν επίσης να γίνουν δεκτά. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τα αιτήματα, στις σκέψεις 74 και 80 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, κρίνοντας ότι είναι αόριστα. Λόγω της αοριστίας τους, αντιβαίνουν στο άρθρο 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου.

14 — Προπαρατεθείσα (σκέψη 31).

15 — Ακόμη και αν υποτεθεί ότι το αίτημα αυτό είναι παραδεκτό, διατηρώ σοβαρές επιφυλάξεις ως προς το ότι μπορεί να ζητηθεί από την Επιτροπή να καταβάλει αποζημίωση για τις δαπάνες νομικών υπηρεσιών που αφορούν εθνικές διαδικασίες, εφόσον για τις εν λόγω δαπάνες μπορεί να καταβληθεί αποζημίωση μόνο στο πλαίσιο της εθνικής διαδικασίας (βλ., συναφώς, απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, C-481/07 P, SELEX Sistemi Integrati κατά Επιτροπής, σκέψεις 20 έως 26).

Πάντως, δεν αμφισβητείται ότι, κατά τη νομολογία, για τη στήριξη των αιτημάτων αποκαταστάσεως της αποθετικής ζημίας και της ικανοποιήσεως λόγω ηθικής βλάβης, είναι αναγκαίο να προσκομισθούν επαρκείς αποδείξεις. Συγκεκριμένα, γι' αυτό το είδος αποζημιώσεως ικανοποιήσεως, οι ενάγοντες φέρουν το βάρος αποδείξεως τόσο της υπάρξεως της ζημίας όσο και των στοιχείων επί των οποίων στηρίζεται η αποτίμησή της[16].

68. Περαιτέρω, όσον αφορά τον φερόμενο ως διαρκή χαρακτήρα της ηθικής βλάβης, ορθώς το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε, στις σκέψεις 77 και 78 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, τον εν λόγω χαρακτήρα.

4. Επί του έκτου λόγου αναιρέσεως

69. Με τον έκτο λόγο αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες προβάλλουν ότι το νυν Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο ως προς την προϋπόθεση της συνάφειας κρίνοντας ότι δεν υπήρχε αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της συμπεριφοράς που προσάπτεται στην Επιτροπή και της φερόμενης ζημίας όσον αφορά το αίτημα αποκαταστάσεως της ζημίας που προήλθε από την καταβολή ασφαλίστρων για τη σύσταση εγγυήσεως με ασφαλιστήρια σύμβαση, καθόσον το εν λόγω αίτημα κρίθηκε παραδεκτό.

70. Η Επιτροπή εκτιμά ότι ο λόγος αναιρέσεως στερείται, εν πάση περιπτώσει, προδήλως νομικού ερείσματος.

71. Συναφώς, επισημαίνεται ότι ο λόγος αναιρέσεως αφορά το μοναδικό μέρος της αγωγής που κρίθηκε παραδεκτό από το νυν Γενικό Δικαστήριο. Ωστόσο, εάν το Δικαστήριο συνταχθεί με την άποψή μου όσον αφορά την αφετηρία της προθεσμίας παραγραφής, η αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη πρέπει, εν πάση περιπτώσει, να αναιρεθεί και επ' αυτού του σημείου βάσει της αντίθετης αιτήσεως αναιρέσεως της Επιτροπής.

72. Για κάθε ενδεχόμενο, παρατηρώ, όσον αφορά την αιτιώδη συνάφεια, ότι ορθώς το Γενικό Δικαστήριο δέχθηκε, κατ' αναλογία προς την προπαρατεθείσα απόφαση Holcim (Deutschland) κατά Επιτροπής, στη σκέψη 92 της αναιρεσιβαλλομένης διατάξεως, ότι η επιλογή της συστάσεως εγγυήσεως με ασφαλιστήρια σύμβαση αφέθηκε στην ελεύθερη εκτίμηση των αναιρεσειουσών και δεν είχε κανένα δεσμευτικό χαρακτήρα απορρέοντα από τις αποφάσεις περί ανακτήσεως της 15ης Ιανουαρίου 1999. Συγκεκριμένα, εάν οι αναιρεσείουσες είχαν επιλέξει την άμεση επιστροφή των εξαγωγικών επιδοτήσεων, θα είχαν αποφύγει την καταβολή της δαπάνης για τη συμβατική σύσταση των εν λόγω εγγυήσεων. Και, όπως διαπίστωσε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, στην περίπτωση αυτή, τα συγκεκριμένα ποσά θα είχαν επιστραφεί στις αναιρεσείουσες εντόκως. Επομένως, ο έκτος λόγος αναιρέσεως στερείται προδήλως νομικού ερείσματος, οπότε προτείνω επίσης να απορριφθεί.

73. Συνεπώς, ουδείς από τους έξι λόγους αναιρέσεως που παραθέτω στο σημείο 51 των προτάσεών μου είναι βάσιμος. Πρέπει, ως εκ τούτου, να απορριφθούν ως αβάσιμοι.

Επί του έβδομου λόγου αναιρέσεως

74. Με τον τελευταίο λόγο αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες ζητούν από το Δικαστήριο να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη διάταξη λόγω παραβιάσεως της αρχής της εύλογης διάρκειας της διαδικασίας.

16 — Βλ. προπαρατεθείσα απόφαση C-481/07 P, SELEX Sistemi Integrati κατά Επιτροπής. Είναι ωστόσο αληθές ότι σε ορισμένες υποθέσεις που αφορούν το προσωπικό των οργάνων της Ένωσης, το Γενικό Δικαστήριο και το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης δέχθηκαν τα αιτήματα αυτά, χωρίς όμως να διευκρινίσουν με λεπτομέρειες τα κριτήρια που έλαβαν υπόψη για τον υπολογισμό των αποζημιώσεων.

75. Οι αναιρεσείουσες προβάλλουν ότι, σε σχέση με τα πραγματικά και διαδικαστικά στοιχεία της συγκεκριμένης υποθέσεως, δεν πρέπει να εφαρμοστεί η νομολογία του Δικαστηρίου η οποία, στις περιπτώσεις υπερβολικής διάρκειας της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, εξαρτά τη δυνατότητα αναιρέσεως της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου από την προϋπόθεση της αποδείξεως ότι η υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας είχε επίπτωση στην επίλυση της διαφοράς, υπό την επιφύλαξη της δυνατότητας αποκαταστάσεως της ζημίας που προκλήθηκε από την υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας σύμφωνα με τα άρθρα 235 ΕΚ και 288 ΕΚ.

76. Επικουρικώς, οι αναιρεσείουσες ισχυρίζονται ότι η υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας είχε, εν πάση περιπτώσει, επίπτωση στην τελική έκβαση της υποθέσεως.

77. Η Επιτροπή αντικρούει όλα τα ως άνω επιχειρήματα προβάλλοντας το απαράδεκτό τους.

78. Επισημαίνω ότι ο λόγος αναιρέσεως που αντλείται από την υπέρβαση ενός ευλόγου χρονικού διαστήματος για την έκδοση της αποφάσεως, όσον αφορά τη διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, δεν προβλήθηκε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου[17]. Συγκεκριμένα, οι αναιρεσείουσες δεν είχαν καν την ευκαιρία να το πράξουν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, δεδομένου ότι το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε με διάταξη χωρίς τη διενέργεια επ' ακροατηρίου συζητήσεως.

79. Πρέπει να υπομνησθεί ότι, μολονότι η εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου μη τήρηση εύλογης προθεσμίας εκδόσεως δικαστικής αποφάσεως δύναται, εφόσον αποδειχθεί, να δώσει λαβή σε αίτημα αποζημιώσεως προβαλλόμενο μέσω αγωγής την οποία ασκεί ο ενάγων κατά της Ευρωπαϊκής Ένωσης δυνάμει των συνδυασμένων διατάξεων των άρθρων 268 ΣΛΕΕ και 340, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, εντούτοις το άρθρο 113, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου ορίζει ότι, στο πλαίσιο αιτήσεως αναιρέσεως, τα αιτήματα του αναιρεσείοντος πρέπει να έχουν ως αντικείμενο την ολική ή μερική αναίρεση της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου και, ενδεχομένως, την ολική ή μερική αποδοχή των αιτημάτων που υποβλήθηκαν πρωτοδίκως[18]. Αυτό όμως δεν συμβαίνει εν προκειμένω.

80. Εν πάση περιπτώσει, εάν η μη τήρηση εύλογης προθεσμίας για την έκδοση της δικαστικής αποφάσεως είχε επίπτωση στη λύση της ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου διαφοράς, τούτο μπορεί να προβληθεί προς στήριξη λόγου αναιρέσεως στο πλαίσιο αναιρετικής δίκης. Όμως, εν προκειμένω, ελλείψει οποιασδήποτε ενδείξεως ότι η διάρκεια της διαδικασίας είχε επίπτωση στη λύση της διαφοράς, ο λόγος αναιρέσεως που αντλείται από το ότι η ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου διαδικασία διήρκεσε πέραν του επιβαλλομένου ευλόγου χρόνου δεν μπορεί, κατά κανόνα, να έχει ως αποτέλεσμα την αναίρεση της διατάξεως που εξέδωσε το Γενικό Δικαστήριο και πρέπει, επομένως, να κηρυχθεί απαράδεκτος[19].

81. Υπό τις περιστάσεις αυτές, πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτο το αίτημα αναιρέσεως που προβάλλουν οι αναιρεσείουσες με τον έβδομο λόγο στο πλαίσιο της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως.

17 — Βλ., συναφώς, απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, C-385/07 P, Der Grüne Punkt - Duales System Deutschland κατά Επιτροπής (Συλλογή 2009, σ. I-6155, σκέψη 195).

18 — Απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2008, C-120/06 P και C-121/06 P, FIAMM κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (Συλλογή 2008, σ. I-6513, σκέψη 205).

19 — Απόφαση FIAMM κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, προπαρατεθείσα (σκέψεις 203 και 211).

VI – Πρόταση

82. Εν κατακλείδι, προτείνω στο Δικαστήριο να εκδώσει απόφαση με το ακόλουθο διατακτικό:

1) Αναιρεί τη διάταξη του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 4ης Σεπτεμβρίου 2009, T-174/06, Inalca και Cremonini κατά Επιτροπής, καθόσον αυτό έκρινε, στη σκέψη 75, ότι η αγωγή είναι παραδεκτή όσον αφορά το αίτημα περί αποκαταστάσεως της υλικής ζημίας που προκλήθηκε από τις απώλειες λόγω καταβολής ασφαλίστρων για τη σύσταση συμβάσεων εγγυήσεως και ότι η αποζημίωση οφείλεται από τις 27 Ιουνίου 2001.

2) Απορρίπτει κατά τα λοιπά την αίτηση αναιρέσεως και την αντίθετη αίτηση αναιρέσεως.

3) Απορρίπτει ως απαράδεκτη στο σύνολό της την αγωγή που άσκησαν ενώπιον του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων η Inalca SpA – Industria Alimentari Carni και η Cremonini SpA στην υπόθεση T-174/06.

4) Καταδικάζει την Inalca SpA – Industria Alimentari Carni και την Cremonini SpA να φέρουν, πέραν των δικαστικών τους εξόδων, τα δικαστικά έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τόσο πρωτοδίκως όσο και κατ' αναίρεση στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας.